

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱	یادداشت مترجم
۲	پیشگفتار مؤلف
۴	مقدمه
۴	۱. هدف و روش اثر حاضر
۱۰	۲. دربارهٔ زندگینامهٔ کمال اسماعیل
۱۹	۳. جایگاه کمال اسماعیل در تاریخ ادبیات
۲۹	۴. دیوان کمال اسماعیل
۲۹	تقسیم‌بندی دیوان
۳۵	تعیین دقیق مفهوم قصیده
۳۹	فصل اول: موضوع‌های قصیدهٔ مدحی
۳۹	۱-۱ مدح مخاطب
۴۷	۲-۱ وصف شاعر از زبان خودش
۵۷	۳-۱ توصیف‌ها
۵۷	۱-۳-۱ توصیف طبیعت و اشیاء
۶۳	۲-۳-۱ توصیف اسب و صحنهٔ نبرد
۶۴	۳-۳-۱ مناسبت‌ها و رخدادها
۷۲	۴-۳-۱ توصیف شعر
۷۵	۴-۱ عشق
۸۲	۵-۱ شراب و بزم
۸۴	۶-۱ سفر به نزد ممدوح
۸۵	۷-۱ شکایت، حکمت و موعظه
۸۷	۸-۱ دعا

صفحه	عنوان
۸۸	فصل دوم: ساختار قصیده مدحی
۸۸	۱-۲ تقسیم‌بندی موضوعی
۹۱	۲-۲ تقسیم‌بندی کارکردی
۹۳	۳-۲ تقسیم‌بندی متن
۹۳	۱-۳-۲ مطلع
۹۴	۲-۳-۲ ختام
۹۶	۳-۳-۲ گذر از مقدمه به بخش اصلی و دیگر گریزگاه‌ها در قصیده
۹۸	۴-۲ ویژگی‌های اصلی ساختار محتوایی قصیده مدحی
۱۰۰	۵-۲ نمونه‌هایی از ساختار هر قصیده
۱۰۰	ک ۲
۱۰۷	ر ص ۲۰
۱۰۹	م ص ۱۰
۱۱۳	الف ۴
۱۱۸	فصل سوم: زبان شاعرانه
۱۱۹	۱-۳ نظم و گوناگونی
۱۲۰	۱-۱-۳ وزن و قافیه عناصر الزامی نظم در شعر
۱۲۵	۲-۱-۳ عناصری که شاعر برای ایجاد نظم از آن‌ها آزادانه بهره می‌جوید
۱۵۸	۲-۳ بازی آزادانه و به‌کارگیری کارکردها در خیال شاعرانه
۱۶۱	۱-۲-۳ توصیف تصویری صفت‌های معشوق و ممدوح
۱۷۰	۲-۲-۳ دریا تصویری از بخشندگی ممدوح
۱۷۷	۳-۲-۳ کارکردهای تشخیص
۱۹۳	منابع
۲۰۱	واژه‌نامه

یادداشت مترجم

نویسنده کتاب حاضر، دکتر میثائیل گلوئتس، در سال ۱۹۵۴م در داوخینگن^۱ آلمان به دنیا آمد و طی سال‌های ۱۹۷۴-۱۹۸۶م در دانشگاه‌های بازل و برن تحصیل کرد. همان‌طور که در پیشگفتار و مقدمه اثر حاضر آمده، این کتاب، در اصل رساله دکتری او در رشته ایران‌شناسی به راهنمایی ایران‌شناس برجسته سوئیسی، یوهان کریستف بورگل بوده و نویسنده در سال ۱۹۸۶م از آن دفاع کرده است. موضوع اصلی این نوشته که در سال ۱۹۹۳ در مجموعه آثار بیروت، انجمن شرق‌شناسی آلمان منتشر شد، شعر مدحی کمال‌الدین اسماعیل و نگاهی به جایگاه این سروده‌ها در قرن هفتم هجری قمری است.

در بخش مقدمه این اثر، پیشینه تحقیق و آثار منتشرشده در زمینه ادبیات مدحی و به خصوص *دیوان کمال‌الدین اسماعیل اصفهانی*، خلاق‌المعانی، آمده است و فهرست آثار منتشرشده تا آن زمان نشان می‌دهد که پژوهش‌های ادبی در این زمینه بسیار اندک بوده است. از زمان انتشار این اثر تا امروز، کتاب‌ها و مقاله‌های دیگری درباره این شاعر منتشر شده است که بیانگر توجه به موضوع ادبیات مدحی و سرچشمه‌های ادبیات فارسی در قرن‌های بعدی است. نکته بسیار جالب در این کتاب، شیوه بررسی علمی برخی از قصیده‌های مدحی کمال‌الدین اسماعیل است که می‌تواند نمونه خوبی برای پژوهش‌های آتی در این زمینه باشد. میثائیل گلوئتس از سال ۱۹۸۹ تا ۱۹۹۰م دستیار علمی گروه مطالعات اسلامی دانشگاه برن بوده و از آن زمان به بعد، به عنوان پژوهشگر مستقل با بنیاد ملی علم در سوئیس همکاری داشته است. او همچنین مقاله‌های مختلفی درباره ادبیات فارسی و تأثیر آن بر ادبیات سایر کشورها نگاشته است.

در انتهای این یادداشت، لازم است از آقای دکتر مهدی احمدی که این کتاب را برای ترجمه پیشنهاد کردند و نسخه آلمانی آن را در اختیار اینجانب قرار دادند تشکر کنم. همچنین از تمامی مسئولان و دست‌اندرکاران محترم سازمان مطالعه و تدوین (سمت) که در انتشار این ترجمه از هیچ مساعدت و کوششی دریغ نکردند سپاسگزارم.

سید سعید فیروزآبادی

تابستان ۱۴۰۴

1. Dauchingen

پیشگفتار مؤلف

اثر حاضر رسالهٔ دکترای من در سال ۱۹۸۶م در دانشکدهٔ فلسفه و تاریخ دانشگاه برن با اندکی تغییرات است. در سوئیس ارائهٔ تنها ده نسخه از رساله اجباری است به همین دلیل، دسترسی به این رساله خارج از این کشور مقدور نیست. با تشویق برت فراگنر^۱ و به‌ویژه بیرگیت هوفمان^۲ برای انتشار این کتاب، در سال ۱۹۸۸م حین اقامت طولانی خود در استانبول به دیدار پروفیسور آنتون هاینن^۳، مدیر مؤسسهٔ شرق‌شناسی انجمن شرق‌شناسی آلمان رفتم و درخواست کردم این اثر را برای پذیرش در مجموعه متون و پژوهش‌های بیروت^۴ بررسی کند. پس از دریافت پاسخ مثبت از پروفیسور هاینن در ۱۹۸۸م، دست‌نوشته را برای خانم م. کنعان^۵ به بیروت فرستادم و به این ترتیب در سال ۱۹۸۹م تدارک چاپ کتاب آغاز شد. تصحیح متن کتاب بسیار دشوار بود و به دلایل گوناگون با تأخیر همراه شد.

افزون بر سپاس از برت فراگنر و بیرگیت هوفمان که پیشنهاد انتشار این اثر را دادند، از استاد راهنمای این رساله، کریستف بورگل^۶، سپاسگزارم که با این پیشنهاد موافقت کرد. همچنین از آنتون هاینن تشکر می‌کنم که پذیرش این اثر را در مجموعه متون و پژوهش‌های بیروت ممکن ساخت. در اینجا شایسته است از خانم پریسکا فورر^۷ که زحمت تصحیح و دوباره‌خوانی آخرین نسخهٔ متن را پذیرفتند و خانم کنعان که مدیریت چاپ کتاب را در بیروت برعهده داشتند، سپاس خود را بیان کنم.

هرچند از زمان پایان رساله‌ام در سال ۱۹۸۶م نگرش من به برخی از امور تغییر یافته است، لذا از تغییر اساسی در متن رساله خودداری کردم، زیرا اگر چنین می‌کردم، ناگزیر بودم کل اثر دربارهٔ قصیده‌های مدحی کمال اسماعیل را بازنویسی کنم. همچنین به نظر می‌رسید که این کار بیهوده بود، زیرا پژوهش حاضر همچون گذشته برای آشنایی با شعر کمال مناسب

-
1. Bert G. Fragner
 2. Birgitt Hoffmann
 3. Anton Heinen
 4. *Beiruter Texte und Studien*
 5. M. Kanaan
 6. Christoph Bürgel
 7. Priska Furrer

است. در این فاصله زمانی، اثر مهمی درباره کمال اسماعیل منتشر نشده است، اما اثر اشتفان اشپرل با عنوان *تکلف‌گرایی در شعر عرب* (انتشارات دانشگاه کمبریج، ۱۹۸۹م)^۱ و دو مقاله بندیکت راینرت در *دستنامه جدید ادبیات، سده‌های میانه در شرق، گردآوری ولفهارت هاینریش* (نشر آتولا در ویزبادن)^۲ انتشار یافته و در آن‌ها به ادبیات مدحی و تکلف‌گرایی یا خیال ادبی در ادبیات عربی و فارسی پرداخته شده است و این مقاله (کتاب حاضر) برای بررسی شعر کمال اسماعیل بسیار مفید فایده خواهد بود.

صرف نظر از تصحیح خطاهای چاپی و ترجمه، برتری اصلی این کتاب بر رساله ارائه‌شده به دانشگاه برن آن است که ابیات فارسی نقل‌قول‌شده آوانویسی نشده و به فارسی برگردانده شده و در پایان کتاب حاضر، مجموعه‌ای از اعلام و اصطلاحات تخصصی آورده شده است.

هرجا نام مترجم قید نشده است، ترجمه متن را خودم انجام داده‌ام. در نقل قول از قرآن در همه جا از ترجمه رودی پارت^۳ استفاده کرده‌ام.

در نقل قول از *دیوان کمال اسماعیل* فقط از نسخه تصحیح بحرالعلومی بهره برده‌ام و برای شماره‌گذاری ابیات از اختصار استفاده کرده‌ام و با استفاده از جدول (در این زمینه به صفحه‌های ۳۱ به بعد مراجعه شود) کل شعر و بخش‌های دیگر *دیوان* مشخص است. در ترجمه شعرهای کمال ابدأ به دنبال حفظ کیفیت ادبی نبوده‌ام و بیشتر ترجمه واژه به واژه به زبان آلمانی مد نظر بوده است. این شعرها را با توجه به مضمون آن‌ها و با هدف انتقال پیام و ترسیم تصویری از آن‌ها به زبان فارسی ارائه کرده‌ام.

میشائیل گلوئنتس

برن، فوریه ۱۹۹۲

1. Sperl, *Mannerism in Arabic Poetry*, Cambridge University Press.

2. Reinert, *Neuen Handbuch der Literaturwissenschaft*, Orientalisches Mittelalter, AULA Verlag Wiesbaden.

3. Rudi Paret